

Παρχαρίδης Ιωάννης

Περίληψη :

Τραπεζούντιος δάσκαλος και λόγιος, ο Ιωάννης Παρχαρίδης υπήρξε από τους πρωταγωνιστές της συλλογής γλωσσικού και λαογραφικού υλικού στον Πόντο. Ο Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως βράβευσε δύο εργασίες του. Χρημάτισε διευθυντής της Αστικής Σχολής Τραπεζούντας (και του Φροντιστηρίου Τραπεζούντας. Συνεργάστηκε επίσης στην έκδοση του περιοδικού *Αστήρ του Πόντου*.

Τόπος και Χρόνος Γέννησης

1858, Τραπεζούντα

Τόπος και Χρόνος Θανάτου

17 Ιανουαρίου 1910, Τραπεζούντα

Κύρια Ιδιότητα

Λόγιος, δάσκαλος

1. Καταγωγή, οικογένεια και νεανικά χρόνια

Ο Ιωάννης Παρχαρίδης γεννήθηκε στην [Τραπεζούντα](#) το 1858. Ο πατέρας του, έμπορος καταγόμενος από την [Κρόμνη](#), έκανε ταξίδια στο [Κερτς](#) της Κριμαίας, αλλά ατύχησε στις επιχειρήσεις του και, πεθαίνοντας πρόωρα, άφησε την οικογένειά του σε δεινή οικονομική κατάσταση. Ο Ιωάννης ήταν τότε μόλις έξι ετών και δοκίμασε μεγάλες στερήσεις στη σχολική του εκπαίδευση, αλλά ο τότε διευθυντής του [Φροντιστηρίου Τραπεζούντας](#) Γ.Κ. Παπαδόπουλος, διακρίνοντας «την οξύνοια και τας άλλας αρετάς αυτού»,¹ τον πήρε υπό την προστασία και κηδεμονία του. Έτσι μπόρεσε ο Παρχαρίδης να ολοκληρώσει τις σπουδές του στο Φροντιστήριο, που τότε όμως δεν ήταν πλήρες γυμνάσιο αλλά είχε μόνο τρεις τάξεις. Έπειτα εργάστηκε για δύο χρόνια ως δάσκαλος στο χωριό Ζησινό της κοιλάδας του Όφεως.

2. Συνάντηση με το Μ. Δέφνερ

Το καλοκαίρι του 1876 ο Μιχαήλ Δέφνερ² πήγε στην Τραπεζούντα με εντολή της Ακαδημίας του Βερολίνου για να μελετήσει την [ποντιακή γλώσσα](#). Εκεί τον πλησίασε ο Παρχαρίδης και προσφέρθηκε να συνδράμει στη μελέτη αυτή. Η συνάντηση αποτέλεσε τομή στη ζωή του Πόντιου λογίου. Ο Δέφνερ γράφει γι' αυτή: «[Μοι είπε] ότι ου μόνον εγνώριζε την διάλεκτον της πατρίδος αυτού, αλλά και την του Όφεως, πολύ διάφορον εκείνης, και ότι κατά την εκεί διαμονήν του συνέλεξε άσματα τινά και παροιμίας και ήρξατο του σχηματισμού μικρού γλωσσαρίου. [...] Ανεγνώρισα τότε ότι ο νέος εννόει καλώς τας τοιαύτου είδους μελέτας και ήτο ικανός κάτοχος της αρχαίας ελληνικής, η φυσιγνωμία δε αυτού μοι ενεποίησεν εμπιστοσύνην. [...] Έκτοτε ο νέος διδάσκαλος ήτο παρ' εμοί και προ μεσημβρίας και μετ' αυτήν».³

3. Η περιπέτεια στον Όφι

Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής ο Παρχαρίδης πραγματοποίησε μόνος σχετική γλωσσική έρευνα στον Όφι, περιοχή με σημαντική παρουσία [ελληνόφωνων μουσουλμάνων](#), παρά την αντίθετη συμβουλή του διοικητή της Τραπεζούντας Αχμέτ Ρασίμ-πασά προς τον Δέφνερ: «Η διέγερσις της επαρχίας, μοι είπεν, είναι τόσον μεγάλη, ώστε είναι αδύνατον να μεταβήτε εκεί».⁴ Αρχικά πήγε στο χωριό Ζησινό, όπου θεωρούσε ότι δε διέτρεχε κανέναν κίνδυνο λόγω της διετούς παραμονής του εκεί ως δασκάλου. Έπειτα από τρεις εβδομάδες αποφάσισε να προχωρήσει στα ενδότερα, στο χωριό Σαράχο, επειδή έμαθε ότι «η ελληνική διάλεκτος των μωαμεθανών κατοίκων του χωρίου τούτου ως και των περίξ διέφερε λίαν των πλησιέστερον κειμένων χωρίων».⁵ Εκεί όμως συνάντησε εχθρική υποδοχή από ορισμένους κατοίκους, και ιδίως από έναν [αγά](#) ο οποίος τον κατηγορήσε ότι ήταν Ρώσος κατάσκοπος (την ίδια εποχή είχε ξεσπάσει διπλωματική κρίση μεταξύ των Οθωμανών και των Ρώσων, η οποία κατέληξε στον [πόλεμο του 1877](#)). Ο Παρχαρίδης θεώρησε φρόνιμο να εγκαταλείψει το Σαράχο και να μεταβεί στο Σολακλί, απ' όπου σκόπευε να αποπλεύσει για την Τραπεζούντα. Στη γενέτειρά του όμως θα έφτανε υπό συνοδεία, καθώς τον συνέλαβε ο [καϊμακάμης](#) του Σολακλί (Οφ) για κατασκοπεία. Χρειάστηκε η μεσολάβηση του Δέφνερ και

Παρχαρίδης Ιωάννης

του [Έλληνα προξένου](#) Ναπολέοντος Μπέτσου για να αφεθεί ελεύθερος.

4. Σπουδές

Μετά την περιπέτεια του Παρχαρίδη στον Όφι, ο Δέφνερ τον πήρε μαζί του στην Αθήνα παρέχοντάς του στέγη και τροφή, όπως και τη δυνατότητα συμπλήρωσης των γυμνασιακών και πανεπιστημιακών του σπουδών. Κατά τον [Οικονομίδη](#),⁶ ανταπόδοση της βοήθειας αυτής του Δέφνερ προς τον Παρχαρίδη ήταν η από κοινού επεξεργασία του συλλεγμένου στον Όφι γλωσσικού υλικού. Έτσι, μεταξύ του φθινοπώρου του 1876 και του καλοκαιριού του 1881 ο Παρχαρίδης τελείωσε το γυμνάσιο και σπούδασε για τρία έτη στη Φιλοσοφική Σχολή, αλλά γύρισε στην Τραπεζούντα προτού αποφοιτήσει. Οι πηγές μας δε διευκρινίζουν το λόγο για τον οποίο διέκοψε τις σπουδές του, πάντως, αμέσως μετά την αναχώρησή του από την Αθήνα και για τα τέσσερα επόμενα χρόνια (σχολικά έτη 1881-1882 έως 1884-1885), διηύθυνε την Αστική Σχολή Τραπεζούντας. Κατά την περίοδο αυτή παντρεύτηκε και ξαναπήγε⁷ στην Αθήνα, όπου πέρασε τις τελικές εξετάσεις του πανεπιστημίου.

5. Εκπαιδευτική και κοινωνική δράση

Η εκπαιδευτική δράση του Παρχαρίδη διήρκεσε πάνω από είκοσι χρόνια, καλύπτοντας το ήμισυ σχεδόν του βίου του. Εκτός από τη διετή διδασκαλία στο σχολείο του χωριού Ζησινό, και αφού ως διευθυντής της Αστικής Σχολής Τραπεζούντας αποφοίτησε από το Εθνικό Πανεπιστήμιο, συνέχισε την εκπαιδευτική του δραστηριότητα ως διευθυντής των ελληνικών σχολών στη [Ρόδο](#) (σχολικό έτος 1885-1886) και του Οικοτροφείου Μαρούλη στις Σέρρες (σχολικό έτος 1886-1887), ενώ την επόμενη χρονιά δίδαξε στη Λάρνακα. Το 1888 κλήθηκε ξανά στη γενέτειρά του, όπου υπηρέτησε ως καθηγητής του Φροντιστηρίου για δύο έτη. Το 1890 ανέλαβε τη διεύθυνση, θέση που διατήρησε μέχρι και το 1895, οπότε το Εθνικό Πανεπιστήμιο αναγνώρισε το ελληνικό γυμνάσιο της Τραπεζούντας ως ισότιμο με τα κλασικά γυμνάσια της Ελλάδας. Ο Παρχαρίδης συνέχισε να διδάσκει στο Φροντιστήριο μέχρι το 1904. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής του δράσης εκπόνησε σειρά αναγνωσμάτων για όλες τις τάξεις του δημοτικού, τα οποία ήταν σε χρήση για είκοσι πέντε τουλάχιστον χρόνια στα σχολεία της Τραπεζούντας και των χωριών της επαρχίας της. Η δράση του επεκτάθηκε και στην Κρώμνη, την οποία αγαπούσε σαν δεύτερη πατρίδα του. Έχοντας αναζωογονήσει την [Αδελφότητα Κρωμναίων](#), οργάνωσε τα εκεί σχολεία, έτσι ώστε να είναι οικονομικώς ανεξάρτητα και να παρέχουν δωρεάν φοίτηση σε όλους τους μαθητές ανεξαιρέτως. Ο Παρχαρίδης, τέλος, ανέπτυξε δράση και σε άλλα κοινωφελή έργα, όπως η διοχέτευση των υδάτων στην Κρώμνη και η κατασκευή της οδού μέχρι τη Γημωρά (Yomra).⁸

6. Συλλογή γλωσσικού και λαογραφικού υλικού – Εργογραφία

Ο Παρχαρίδης υπέβαλε το 1880 στο γλωσσικό διαγωνισμό του [Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως](#) τη *Γραμματική της διαλέκτου Τραπεζούντος*, η οποία, αν και δεν ήταν ολοκληρωμένη, βραβεύτηκε. Το 1879, και ενώ σπούδαζε στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, δημοσίευσε στον *Παρνασσό* άρθρο του με τίτλο «Στατιστική της επαρχίας Όφως». Επίσης, από το 1881 μέχρι το 1885 συνεργάστηκε με το Θ.Ε. Γραμματικόπουλο στην έκδοση του περιοδικού [Αστήρ του Πόντου](#), δημοσιεύοντας σε αυτό παιδαγωγικά άρθρα, [παραμύθια του Πόντου](#), παροιμίες κ.ά. Όμως τόσο ο Οικονομίδης όσο και ο Παπαδόπουλος⁹ συμφωνούν ότι το σπουδαιότερο έργο του υπήρξε η συλλογή γλωσσικού υλικού από την Τραπεζούντα, την Κρώμνη και τον Όφι, που τον αναδεικνύει μαζί με τον [Περικλή Τριανταφυλλίδη](#) σε σημαντικό μελετητή της ποντιακής γλώσσας και τον τοποθετεί δίπλα στον [Ιωάννη Βαλαβάνη](#) ως προς τη συλλογή [ζώντων μνημείων](#). Διαφωνούν ωστόσο ως προς την τελική μορφή που πήρε το έργο αυτό. Σύμφωνα με τον Παπαδόπουλο, τη συλλογή την είχε παραδώσει ο Παρχαρίδης προς δημοσίευση στο *Archiv für mittel- und neugriechische Philologie* του Μιχαήλ Δέφνερ, ο οποίος όμως διέκοψε την έκδοση της σειράς χωρίς να δημοσιεύσει τη συλλογή.¹⁰ Αντίθετα, ο Οικονομίδης υποστηρίζει ότι κατά τη διετή παραμονή του στο χωριό Ζησινό ο Παρχαρίδης κατάρτισε το οφτιτικό του γλωσσάριο, που βραβεύτηκε από τον Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως. Προσθέτει, μάλιστα, ότι «τα φερόμενα υπό το όνομα του Δέφνερ *Οφτικόν γλωσσάριον* και *Λεξικόν της Τραπεζουντιακής διαλέκτου* είναι κατά το πλείστον, αν μη εν όλω, προϊόν της εργασίας του ακαταπονήτου Ι. Παρχαρίδη». Ο Οικονομίδης φαίνεται εδώ να υπαινίσσεται¹¹ ότι ο Δέφνερ οικειοποιήθηκε κατά κάποιον τρόπο τη δουλειά του Παρχαρίδη, γεγονός το οποίο θα εξηγούσε και την ξαφνική απομάκρυνση του δεύτερου από την Αθήνα

Παρχαρίδης Ιωάννης

το 1881, προτού αποφοιτήσει από το πανεπιστήμιο. Δε διαθέτουμε όμως περισσότερα στοιχεία σχετικά με την υπόθεση αυτή.

Ο Παρχαρίδης πέθανε στις 17 Ιανουαρίου 1910. Η Αδελφότης Κρωμαίων τον κήδεψε ίδια δαπάνη, ανακηρύσσοντάς τον μεγάλο της ευεργέτη. Στην κηδεία του παρέστησαν όλα τα σωματεία της ελληνικής κοινότητας της Τραπεζούντας.

1. Οικονομίδης, Δ.Μ., «Βιογραφικό σημείωμα του Ιωάννη Παρχαρίδη», *Ποντιακά Φύλλα* 11 (1937), σελ. 5.
2. Deffner, Michael (Donauwörth Βαυαρίας 1848-Αθήνα 1934): Γερμανός φιλόλογος, αρχαιολόγος και ελληνιστής. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα το 1871. Υφηγητής της συγκριτικής γλωσσολογίας στο Εθνικό Πανεπιστήμιο (1872-1878) και υποδιευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης (1877-1910). Με εντολή της Ακαδημίας του Βερολίνου εκπόνησε γλωσσικές έρευνες σε ελληνόφωνους πληθυσμούς, κυρίως στην Τσακωνία. Διεξήγαγε επίσης αρχαιολογικές ανασκαφές στα Μέθανα και στη Σκύρο. Υπήρξε εκδότης του *Archiv für mittel- und neugriechische Philologie*, του γερμανικού περιοδικού *Bezzenger's Beiträge*, καθώς και της εβδομαδιαίας ελληνογερμανικής εφημερίδας *Νέα Ελλάς*.
3. Δέφνερ, Μ., «Πέντε εβδομάδες παρά τοις αρνησιθρήσκοις εν Όφει», *Εστία* 4 (1877), σελ. 547.
4. Δέφνερ, Μ., «Πέντε εβδομάδες παρά τοις αρνησιθρήσκοις εν Όφει», *Εστία* 4 (1877), σελ. 547.
5. Δέφνερ, Μ., «Πέντε εβδομάδες παρά τοις αρνησιθρήσκοις εν Όφει», *Εστία* 4 (1877), σελ. 548.
6. Οικονομίδης, Δ.Μ., «Βιογραφικό σημείωμα του Ιωάννη Παρχαρίδη», *Ποντιακά Φύλλα* 11 (1937), σελ. 6.
7. Η ακριβής ημερομηνία του ταξιδιού αυτού δε δίδεται από τις πηγές που εξετάσαμε.
8. Κωμόπολη ανατολικά της Τραπεζούντας.
9. Οικονομίδης, Δ.Μ., «Βιογραφικό σημείωμα του Ιωάννη Παρχαρίδη», *Ποντιακά Φύλλα* 11 (1937), σελ. 6. Παπαδόπουλος, Α.Α., «Ιωάννου Παρχαρίδου Ποντικά Παραμύθια», *Αρχείον Πόντου* 16 (1951), σελ. 80.
10. Παρέδωσε όμως τα δελτία πριν από το 1915 στο «Αρχείο του Ιστορικού Λεξικού» της Ακαδημίας και συγχωνεύτηκαν στο «Μέγα Αρχείον».
11. Ας σημειωθεί ότι ο Δ. Οικονομίδης γνώριζε καλά τον Παρχαρίδη. Αυτό προκύπτει από την εισαγωγή της διατριβής του *Lautlehre des Pontischen* (Leipzig 1888, 2η έκδοση συμπληρωμένη Leipzig 1908), όπου γράφει: «Επιπλέον ο συμπατριώτης και καλός μου φίλος Ι. Παρχαρίδης μου παραχώρησε ένα Οφιτικό και ένα Τραπεζουντιανό Λεξιλόγιο, γι' αυτό και τον ευχαριστώ». Σε υποσημείωση τονίζει ότι το «Οφιτικό Γλωσσάριο που δημοσιεύτηκε το 1880 στο περιοδικό *Archiv für mittel- und neugriechische Philologie* που εκδίδει ο Μ. Δέφνερ» προέρχεται από τον ίδιο τον Παρχαρίδη (σελ. VI).

Βιβλιογραφία :

	Δέφνερ Μ., "Πέντε εβδομάδες παρά τοις αρνησιθρήσκοις εν Όφει", <i>Εστία</i> , 4, 1877, 547-550
	Οικονομίδης Δ., "Βιογραφικό σημείωμα του Ιωάννη Παρχαρίδη", <i>Ποντιακά Φύλλα</i> , 11, 1937, 5-7
	Παπαδόπουλος Α., "Ιωάννου Παρχαρίδου Ποντικά Παραμύθια", <i>Αρχείον Πόντου</i> , 16, 1951, 80-114
	Oeconomides D. E., <i>Lautlehre des Pontischen</i> , 2, Deichert A., Leipzig 1908

Παρχαρίδης Ιωάννης

Γλωσσάριο :

αγάς, ο

Τίτλος που συνδέεται με αξιώματα ανώτερων στρατιωτικών στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Από το 17ο και κυρίως από το 18ο αιώνα τον τίτλο έφεραν και σημαίνοντες μουσουλμάνοι, χωρίς να έχουν αναγκαστικά άμεση σχέση με στρατιωτικά καθήκοντα.

καϊμακάμης, ο

Οθωμανός αξιωματούχος, διοικητής ενός καϊμακαμλικιού, της διοικητικής μονάδας που διαδέχτηκε τον καζά την Ύστερη Οθωμανική περίοδο.